COLLATIO NONA.

TIT. I.

DE HEREDIBUS AB INTESTATO [1] VENIENTIBUS [2], ET DE AGNATORUM [3] JURE SUBLATO.

NOVELLA CONSTIT. CXVIII.

Imperator Juſtinianus Auguſtus Petro glorioſiſſimo præfecto ſacrorum prætoriorum Orientis.

PRÆFATIO.

Plurimas & diverſas leges veteribus temporibus prolatas invenientes, per quas non juſte differentia [4] ab inteſtato ſucceſſionis inter cognatos ex maſculis & fœminis introducta eſt, neceſſarium eſſe perſpeximus, omnes ſimul ab inteſtato cognationum ſucceſſiones per præſentem legem clara compendioſaque diviſione diſponere: itaque prioribus legibus pro hac cauſa poſitis vacantibus, de cætero ea ſola ſervari, quæ nunc conſtituimus. Quia igitur omnis generis ab inteſtato ſucceſſio tribus [5] cognoſcitur gradibus: hoc eſt, aſcendentium, & deſcendentium, & ex latere: (quæ in agnatos cognatosque dividitur) primam [6] eſſe diſponimus deſcendentium ſucceſſionem.

CAP. I.

De deſcendentium [7] ſucceſſione.

Si [8] quis igitur deſcendentium [9] fuerit ei qui inteſtatus moritur, cujuslibet naturæ [10] aut gradus, ſive ex maſculorum genere, ſive ex fœminarum [11] deſcendens, & ſive ſuæ poteſtatis, ſive ſub poteſtate ſit: omnibus aſcendentibus & ex latere cognatis præponatur [12]. Licet enim defunctus ſub alterius poteſtate fuerit: tamen ejus filii, cujuslibet ſexus ſint aut gradus, etiam ipſis [13] parentibus præponi præcipimus quorum ſub poteſtate fuerit, qui defunctus eſt, in illis [14] videlicet rebus, quæ ſecundum noſtras alias leges patribus non acquiruntur. Nam in uſu [15] harum rerum qui debet acquiri, aut ſervari, noſtras de his omnibus leges parentibus cuſtodimus: ſic tamen, ut ſi quem horum deſcendentium filios relinquentem mori contigerit, illius filios aut filias, aut alios deſcendentes, in [16] proprii parentis locum ſuccedere, ſive ſub poteſtate defuncti, ſive ſuæ poteſtatis inveniantur: tantam de hereditate morientis accipientes partem, quantacunque ſint, quantam [17] eorum parens ſi viveret, habuiſſet: quam ſucceſſionem in [18] ſtirpes vocavit antiquitas. In hoc enim ordine gradum quæri nolumus: ſed cum filiis & filiabus ex præmortuo filio aut filia, nepotes vocari ſancimus: nulla introducenda differentia ſive maſculi, ſive fœminæ ſint, & ſeu ex maſculorum ſeu [19] fœminarum prole deſcendant, ſive ſuæ poteſtatis ſive [20] ſub poteſtate ſint conſtituti. Et hæc quidem de ſucceſſionibus deſcendentium diſpoſuimus. Conſequens [21] autem eſſe perſpeximus & de aſcendentibus conſtituere, quomodo ad ſucceſſionem vocentur.

CAP. II.

De aſcendentium [22] ſucceſſione.

Si igitur defunctus deſcendentes quidem non reliquat heredes, pater [23] autem aut mater, aut alii parentes, ei ſuperſint, omnibus ex latere cognatis hos præponi ſancimus, exceptis ſolis fratribus ex utroque [24] parente conjunctis defuncto, ſicut per ſubſequentia declarabitur. Si autem plurimi aſcendentium [25] vivunt, hos præponi jubemus, qui [26] proximi gradu reperiuntur, maſculos & fœminas, ſive paterni, ſive materni ſint. Si autem eundem [27] habent gradum, ex [28] æquo [29] inter eos hereditas dividatur: ut medietatem [30] quidem accipiant omnes a patre aſcendentes quanticunque fuerint: medietatem vero reliquam a matre aſcendentes, quantoscunque eos inveniri contigerit. Si [31] vero cum aſcendentibus inveniantur fratres aut ſorores ex utrisque [32] parentibus conjuncti defuncto: cum proximis gradu aſcendentibus vocabuntur: ſi autem pater aut mater fuerint, dividenda inter eos quippe hereditate ſecundum [33] perſonarum numerum, uti & aſcendentium & fratrum ſinguli æqualem habeant portionem: nullum [34] uſum ex filiorum aut filiarum portione, in hac caſu valente patre ſibi penitus vindicare, quoniam pro hac uſus portione, hereditatis jus & ſecundum proprietatem per præſentem dedimus legem: differentia nulla ſervanda inter perſonas iſtas, ſive fœminæ, ſive maſculi fuerint, qui ad hereditatem vacantur: & ſive per maſculi, ſive per fœminæ perſonam copulantur: & ſive ſuæ poteſtatis fuerit is, ſive ſub poteſtate fuerit is, cui ſuccedunt. Reliquum eſt ut tertium [35] ordinem decernamus, qui vocatur ex latere, & in agnatos & cognatos dividitur: ut etiam hac parte diſpoſita, undique perfecta lex inveniatur.

CAP. III.

De ſucceſſione ex latere [36] venientium.

Si igitur defunctus neque deſcendentes neque aſcendentes reliquerit, primos ad hereditatem vocamus [37] fratres & ſorores ex eodem [38] patre [39] & ex eadem matre natos: quos etiam cum [40] patribus ad hereditatem vocavimus. His [41] autem non exiſtentibus, in ſecundo ordine illos fratres ad hereditatem vocamus, qui ex uno parente conjuncti ſunt defuncto, ſive per patrem ſolum, ſive per [42] matrem. Si autem defuncto fratres fuerint, & alterius [43] fratris aut ſororis [44] præmortuorum filii, vocabuntur ad hereditatem iſti cum de patre & matre thiis maſculis & fœminis [45]: & quanticunque fuerint, tantam ex hereditate percipient portionem, quantam [46] eorum parens futurus eſſet accipere, ſi ſuperſtes eſſet. Unde conſequens eſt, ut ſi forte præmortuus frater, cujus filii vivunt, per utrumque parentem nunc defunctæ perſonæ jungebatur, ſuperſtites autem fratres per patrem ſolum forſan, aut matrem ei jungebantur: præponantur [47] iſtius filii propriis thiis, licet in tertio [48] ſint gradu, (ſive a patre, ſive a matre ſint thii, & ſive maſculi, ſive fœminæ ſint) ſicut eorum parens præponeretur ſi viveret. Et ex diverſo [49] ſiquidem ſuperſtes frater, ex utroque parente conjungitur defuncto, præmortuus autem per unum parentem jungebatur: hujus filios ab hereditate excludimus ſicut ipſe, ſi viveret, ab hereditate excludebatur. Hujusmodi vero privilegium in hoc ordine cognationis ſolis [50] præbemus fratrum maſculorum & fœminarum filiis aut filiabus, ut in ſuorum parentum jura ſuccedant. Nulli enim alii omnino perſonæ [51] ex hoc ordine venienti, hoc jus largimur.

Sed & ipſis fratrum filiis tunc [1] hoc beneficium conferimus, quando cum propriis [2] vocantur thiis maſculis & fœminis, ſive paterni, ſive materni ſint. Si autem cum fratribus defuncti etiam aſcendentes (ſicut jam diximus) ad hereditatem vocantur: nullo [3] modo ad ſucceſſionem ab inteſtato fratris aut ſororis filios vocari permittimus: neque ſi ex utroque parente eorum pater aut mater defuncto jungebatur. Quandoquidem igitur fratris & ſororis filiis tale privilegium dedimus, ut in propriorum parentum ſuccedentes locum, ſoli in tertio conſtituti gradu, cum iis qui in ſecundo gradu ſunt, ad hereditatem vocentur, illud palam [4] eſt, quia thiis defuncti maſculis & fœminis, ſive a patre ſive a matre, præponuntur, ſi etiam illi tertium cognationis ſimiliter obtineant gradum. §. 1. Si [5] vero neque fratres, neque filios fratrum (ſicut diximus) defunctus reliquerit, omnes [6] deinceps a latere cognatos ad hereditatem vocamus, ſecundum uniuscujusque gradus prærogativam, ut viciniores [7] gradu, ipſi reliquis præponantur. Si autem plurimi ejusdem gradus inveniantur, ſecundum [8] perſonarum numerum inter eos hereditas dividatur: quod in [9] capita noſtræ leges appellant.

CAP. IV.

De agnatorum jure in hereditate ſublato [10].

Nullam vero volumus eſſe differentiam in quacunque ſucceſſione aut hereditate inter eos, qui ad hereditatem vocantur, maſculos ac fœminas, quos ad hereditatem communiter definivimus vocari [11] ſive per maſculi, ſive per fœminæ perſonam defuncto jungebantur: ſed in omnibus agnatorum cognatorumque differentiam vacare [12] præcipimus, ſive per fœmineam perſonam, ſive per emancipationem, ſive per alium quemlibet modum prioribus legibus tractabatur, & omnes ſine qualibet hujusmodi differentia, ſecundum proprium cognationis gradum ad cognatorum ſucceſſionem ab inteſtato venire præcipimus.

CAP. V.

De legitima tutela liberorum, & de matre & avia [13].

Ex [14] his autem quæ de hereditate diximus & diſpoſuimus: & quæ de tutela ſunt, maniſeſta conſtituunt. Sancimus enim unumquemque ſecundum [15] gradum & ordinem, quo ad hereditatem vocatur, aut ſolum, aut cum aliis, etiam functionem tutelæ ſuſcipere: nulla [16] neque in hac parte differentia introducenda de agnatorum ſeu cognatorum jure: ſed omnibus ſimiliter ad tutelam vocandis, quique ex maſculorum, quique ex fœminarum prole deſcendunt minori conjuncti. Hæc autem dicimus [17] maſculi & perfectæ [18] ætatis ſint, & nulla lege prohibeantur tutelam ſuſcipere, neque excuſatione competente ſibimet utantur. Mulieribus enim etiam nos interdicimus tutelæ ſubire officium, niſi [19] mater aut avia fuerit. His enim ſolis ſecundum hereditatis ordinem & tutelam ſubire permittimus, ſi [20] inter geſta & nuptiis [21] aliis & auxilio Velleiani ſenatusconſulti renuntiant. Hæc enim ſervantes, omnibus a latere cognatis quoad tutelam præponuntur, teſtamentariis [22] ſolis tutoribus præcedentibus eas, defuncti namque voluntatem & electionem præponi [23] volumus. Si autem plurimi eundem cognationis gradum habentes ad tutelam vocantur: jubemus omnimoder [24] convenientibus apud judicem, eis [25] hujus partis ſolicitudo eſt, unum [26] aut plures, quanti ad gubernationem ſubſtantiæ ſufficiant, ex ipſis eligi, & denunciari, & eum vel eos minoris res gubernare: ſicut [27] & reliquos ad tutelam vocari: qui ſi [28] omnibus imminente qui ad tutelam vocantur, & ſubſtantiis eorum minori ætate tacite [28] ſubjacentibus pro hujusmodi gubernatione.

CAP. VI.

De vi & poteſtate hujus conſtitutionis in perſonis & in rebus.

Hæc autem omnia quæ de ſucceſſionibus generis ſancivimus, obtinere in illis volumus qui catholicæ fidei ſunt: in hæreticis [29] enim jam a nobis poſitas leges firmas eſſe præcipimus, nullam novitatem aut immutationem ex præſenti introducentes lege. Quæ igitur per hanc conſtitutionem in perpetuum obſervandum ſancivit noſtra tranquillitas, in illis volumus obtinere caſibus, qui a principio Juli menſis præſentis ſextæ indictionis [30] ſeu evenerunt, ſeu poſthac emerſerint. Præcedentes namque caſus, qui ante memoratum tempora pertranſierunt, ſecundum veteres leges decidi præcipimus.

EPILOGUS.

† Tua igitur gloria, per præſentem legem a nobis diſpoſita, ad omnium cognitionem venire procuret: in hac quidem regia civitate edictis conſuete propoſitis: in provinciis autem præceptis dirigendis ad clariſſimos præſides earum: ut nulli noſtri imperii ſubjectorum in ignorantia maneat, quid tua ſancivit pietas, jam ſub ipſo ſuo diſpoſitione, ut non in ignorantia ſubjectorum in ignorantiam cogit, aut provincialium, in omni loco præſentis legis ſiat infinuatio. Dat. 7. Kal. Aug. Septimiliario [31] in novo palatio DN. JUSTIN. PP. Auguſt. Imperii ejus Anno XVIII. [32] poſt conſulatum BASILII V. C. Anno tertio [33].

TIT. II.

UT SPONSALITIA [34] LARGITAS SPECIALIS [35] SIT CONTRACTUS: ET DE DIVERSIS CAPITULIS.

NOVELLA CONSTIT. CXIX.

Imperator Juſtinianus Auguſtus Petro glorioſiſſimo Orientalium prætoriorum præfecto.

CAP. I.

Donatio propter nuptias inſinuanda non eſt.

Sponſalitiam [36] largitatem contractum ſpecialem [37] eſſe, & judicari, & non [38] aliis donationibus eam connumerari per præſentem ſancimus legem: quoniam pro ea æqualitas dotis offertur. Sive igitur fiat ſub geſtis monumentorum ejus inſinuatio, ſive etiam non: jubemus eam per omnia ſuum robur habere tam apud mulierem, quam [39] apud virum, ſive ab ipſo viro, ſive ab altero aliquo mulieri detur ſeu conſcribatur, vel in viri perſonam donatio fiat, quatenus ipſa res in nuptialem donationem conſcribatur. Et hoc valere præcipimus cujuscunque ſit donatio quantitatis, vel [40] ſi non [41] (ſicuti dictum eſt) inſinuetur.

CAP. II.

Minor in teſtamento ſervos manumittere poteſt [42].

Et [43] hoc quoque præſenti conſtitutione ſancimus: ut licentia ſit minoribus in ipſo tempore, in quo [44] eis teſtari de alia ſubſtantia, etiam [45] ſuos ſervos in ultimis voluntatibus manumittere, nullo eis impedimento ætatis [46] faciendo: ſed vacante lege quæ hoc primitus [47] prohibebat.

CAP. III.

Ut non aliter credatur inſtrumento de altero inſtrumento facienti mentionem, quam ſi idipſum proferatur [48].

Et [49] hoc inſuper jubemus, ut [50] ſi quis in aliquo documento alterius faciat [51] mentionem documenti, nullam [52] ex hac memoria fieri exactionem, niſi [53] aliud documentum cujus memoria in ſecundo facta eſt, proferatur: aut alia ſecundum legem probatio exhibeatur: quia & quantitas cujus memoria facta eſt, pro veritate debeatur: hoc enim etiam in veteribus legibus invenitur.

CAP. IV.

De appellationibus [54].

Hoc [55] quoque ſancimus: ut ſi quando appellatione ſequuta, in noviſſima [56] induciarum [57] die, aut pars utraque, aut ſolus qui appellatione uſus eſt, occurrerit, & ſuam præſentiam manifeſtaverit judici ſuturo appellationis examinare judicium, aut conſiliariis ejus, hoc ipſum illos intromittunt, & judex cum in definitis diebus ſuſcipere differat: nullum præjudicium partibus aut uni earum ex hoc penitus fieri, ſed & poſt hoc examinari appellationes hujusmodi, & ſententia legitima terminari.

CAP. V.

De retractationibus ſententiarum P. Prætorio [58].

Aliud [59] ad hoc capitulum noſtra ingenios providentia proſpeximus emendare, quia enim noſtræ leges decernunt, ſi quando glorioſiſſimi præfecti ſacrorum prætoriorum ſententiam protulerint, nullam [60] appellationem adverſus eam offerri: ſancimus, quoties ſententia glorioſiſſimorum præfectorum cujuscunque regionis protulerat, & unus forſan litigantium putaverit ſe gravari, habere eum licentiam petitionem glorioſiſſimis præfectis qui ſententiam protulerunt, aut eorum conſiliariis, aut cauſas introducentibus, intra decem dierum inducias poſt prolatam ſententiam: ut hoc ſubſecuto, non aliter exe-

[illegible]

largimur.

cution

cutioni ſententia contradatur, niſi prius fidejuſſiones dignas præbuerit victrix pars, *tantæ quantitatis, quantæ fuit condemnatio: ut ſi poſt hanc retractationem modo legitimo procedente ſententia reſolvatur* [1], *res ei cum augmentis legitimis reſtituatur.* Si vero intra memoratas decem dierum inducias poſt prolatam ſententiam non obtulerit libellum is qui putat ſe læſum: jubemus cauſæ executionem ſine fidejuſſore procedere, retractationis jure ſervando illi qui ſe gravatum putaverit.

CAP. VI.

Si minor vigintiquinque annis reſtitutionem adverſus aditionem hereditatis petere voluerit [2].

AD [3] hæc quoque ſancimus: ut ſi contigerit minores velle ſe abſtinere [4] ab hereditate in ſe devoluta, & a ſe ſuſcepta: ſi quidem omnes creditores præſentes fuerint in illis locis, in quibus in integrum reſtitutio poſtulatur, vocentur [5] a judice creditores: & præſentibus omnibus, ab hujusmodi hereditate ſe minores abſtineant. Si vero omnes aut aliqui creditorum abſentes fuerint: jubemus minores volentes hoc agere, locorum judicem in quibus ipſi degunt, adire: illum vero per conſuetas [6] citationes vocare creditores, & ſi intra ſpatium trium menſium nusquam appareant creditores, licere minoribus ſine periculo ab hujusmodi hereditate abſcedere: judice providente, apud quem agitur in integrum reſtitutio, ubi debeant hereditariæ res mobiles & immobiles cuſtodiri [7]: quantitate quippe harum, publica [8] deſcriptione ſub geſtis monumentorum manifeſtanda.

CAP. VII.

De præſcriptionibus, alias, De mala [9] *fide poſſeſſoris res alienantis.*

RUrſus [10] ſancimus ut ſi quis mala fide rem poſſidens, aut per venditionem aut per donationem, aut aliter hanc rem alienet: qui vero putat easdem res competere ſibi, hoc agnoſcens, intra decem annos inter præſentes, & viginti inter abſentes, non conteſtatus fuerit ſecundum leges emptorem, aut donationem accipientem, aut illum ad quem res alio quolibet modo tranſlatæ ſunt: eum qui tales res habet, firme eas habere, poſt decennii videlicet inter præſentes, & vicennii inter abſentes decurſum: Si autem ignorat vetus alienatarum rerum dominus, & quia res ei competunt, & quia alienatio facta eſt: non aliter hunc excludi, niſi per tricennalem [11] præſcriptionem: non valente dicere eo qui res hoc modo poſſidet, quia ipſe bona fide poſſidet, quando ipſe a [12] mala fide poſſidente hoc accepit.

CAP. VIII.

De abſentibus & præſentibus in decennii præſcriptione [13].

DE [14] præſcriptione vero decennii hoc ordinare proſpeximus, ut ſi quando quispiam in prædicta decennii temporali præſcriptione in quibusdam quidem annis præſens ſit, in quibusdam vero abſens: alios tantos ei annos ſuper decennium adjici, quantos ex ipſo decennio abſens fuit. Hæc autem omnia quæ de temporali præſcriptione decrevimus, non in præteritis, ſed in futuris, & tantum poſt præſentem legem negotiis atque cauſis valere præcipimus.

CAP. IX.

De teſtatore non cogendo propria manu nomina heredum ſcribere [15].

QUia [16] vero ante [17] hanc legem protulimus, *ut teſtator aut manu* [18] *propria, aut per teſtes, nomina heredum ſcribat in teſtamento:* agnovimus autem ex hujusmodi ſubtilitate plurima teſtamenta deſtructa, teſtatoribus non valentibus [19] hujusmodi cuſtodire ſubtilitatem aut forſan nolentibus [20] ſcire aliquos ſuam voluntatem: jubemus licentiam quidem eſſe volentibus hoc ſervare in propriis teſtamentis: ſi enim hoc non obſervant, ſed ſecundum priſcam conſuetudinem teſtentur, etiam ſic firmum teſtamentum eſſe ſancimus, ſive per ſe aliquis, ſive per [21] alterius [22] perſonam nomen heredis inſcripſerit: ſi omnino reliquam legitimam obſervationem [23] in teſtamento teſtator obſervaverit.

CAP. X.

De rebus immobilibus quæ locis venerabilibus pertinent [24].

LEgem [25] vero per quam ſanximus non transferri ad alios res quæ ad noſtram domum ex venerabili eccleſia pervenerunt, vacare [26] ſancimus tam in iis, quæ jam ad noſtram domum legitime pervenerunt, quam quæ poſtea pervenire futura ſunt.

CAP. XI.

De lege Falcidia in rebus alienari prohibitis ceſſante [27].

SI [28] quando autem aliquis teſtamentum faciat, & aliquam rem immobilem ſuæ familiæ aut alteri cuicunque perſonæ nomine legati reliquerit, & ſpecialiter dixerit, nullo tempore hanc rem alienari, ſed aut apud heredes, aut apud ſucceſſores illius cui relicta eſt, permanere: in hoc legato jubemus Falcidiam legem locum penitus non [29] habere: quoniam alienationem ejus teſtator ipſe prohibuit. Hæc autem obtinere præcipimus in illis caſibus, qui nondum judiciali decreto aut per amicabilem conventum, aut quolibet modo legitimo deciſi ſunt.

EPILOGUS.

† Eminentia igitur tua, quæ per præſentem legem in perpetuum valituram noſtra ſanxit tranquillitas, edictis quidem in hac regia civitate propoſitis, præceptis autem ad omnium provinciarum judices deſtinatis, ad omnium notitiam venire procuret. Dat. 13. Kalend. Febr. CP. Dom. JUSTIN. PP. Aug. Anno * [30] BASIL. CONS.

TIT. III.

DE ALIENATIONE, ET EMPHYTEUSI [31] ET LOCATIONE, ET HYPOTHECIS ET ALIIS [32] DIVERSIS CONTRACTIBUS, IN UNIVERSIS LOCIS RERUM [33] SACRARUM [34].

NOVELLA CONSTIT. CXX.

Imp. Juſt. Aug. Petro glorioſiſſ. Orientalium prætoriorum præfecto.

PRÆFATIO.

MUltis & diverſis legibus ſuper alienationibus, & emphyteuſibus, & locationibus, & reliquis adminiſtrationibus eccleſiaſticarum rerum plantantibus [35] prævidimus omnes præſenti comprehendere lege.

CAP. I.

De alienatione [36] *& emphyteuſi rerum eccleſiæ.*

SAncimus itaque nullam habere licentiam ordinatores rerum hujus regiæ civitatis, ſanctiſſimæ majoris eccleſiæ, aut orphanotrophii, aut noſocomii, aut xenodochii, aut ptochotrophii, aut alterius venerabilis domus in hac regia civitate, ſive in ejus finibus conſtitutæ, exceptis venerabilibus monaſteriis, aut vendere, aut donare, aut commutare, aut [37] ſubalterno dono dare, aut alio quolibet modo alienare rem immobilem, aut civilem [38] annonam, aut ruſticum [39] mancipium: niſi [40] ad imperialem domum commutatio ſola facta eſt: Sed neque (de [41] colonis juſte) dari quidem concedimus. Emphyteuſes [42] vero a prædicta ſanctiſſima majore eccleſia regiæ civitatis, & commemoratorum locorum fieri jubemus in perſonam ejus, qui accepit, & aliis duobus deinceps heredibus, & non amplius de ſexta parte inſtantis canonis dimittimus ei qui emphyteuſis jure acceperit. De competentibus vero proaſtiis [43] ipſi ſanctiſſimæ majori eccleſiæ, & nominatis venerabilibus domibus in regia hac civitate, aut in ejus regione [44] aut manſione conſtitutis: jubemus, ſiquidem hæc reditus habeant integro canone, ab iis ordinatoribus, qui regunt ipſa venerabilia loca, in emphyteuſim ſecundum prædictum modum accipienti, & aliis duabus ſucceſſionibus dari, & nullam omnino relevationem, ſed augmentum fieri. Si vero non habeant ipſa proaſtia aliquos omnino reditus: licentiam præbemus ordinatoribus venerabilium locorum in alia quantitate [45] hoc (ſicut prædictum eſt) in emphyteuſim dare. §. 1. Si vero contigerit quamlibet rem ex aliquo prædictorum locorum venerabilium emphyteutico jure datam, aut in imperialem domum, aut in ſacrum noſtrum ærarium, aut in civitatem aliquam, aut in curiam, aut in aliquam venerabilem aliam domum pervenire: licentiam præbemus ordinatoribus venerabilium locorum a quibus a principio emphyteuſis facta eſt, mox ut pervenerit in unam prædictarum perſonarum ipſa emphyteuſis, manifeſtare ſuam voluntatem intra biennium [46], & aut ab iis derelinqui eandem rem ad quos pervenit, & annuam penſionem, quæ pacto continetur, inferri, aut hoc accipere emphyteuſi ſoluta, eo quod hoc ſibi prodeſſe exiſtimant.

§. 2. Si [47] vero quædam ſunt loca aut ipſi ſanctiſſimæ eccleſiæ majori, aut alicui venerabilium domorum competentia, in quibus antiquæ habitationes depoſitæ ſunt, & ex quibus [48] nullus præbetur reditus: prædictæ vero venerabiles domus quibus competunt hæc loca, reædificare non poſſunt, licentiam damus ipſis ordinatoribus earum in emphyteuſes perpetuo jure tradere ipſa loca: ita tamen ut emphyteuſis in tertia parte penſionum quæ ex habitationibus adhuc ſtantibus colligebantur, ex principiis temporis emphyteuſeos procedat: aut ſi emphyteuta maluerit, magis ſub iſto pacto accipiat loca, ut primitus ædificet, & ex adjectis illic per æſtimationem penſionibus medietatem partis dari venerabili domui, a qua ipſa loca accepit: & hoc fieri concedimus: utatur ergo hujusmodi emphyteuta, & illic inventa de depoſitis habitationibus materia.

CAP. II.

Si quis uſus nomine rem eccleſiæ habere voluerit.

SI [49] vero aliquis voluerit quamlibet rem immobilem nomine [50] uſus accipere a ſanctiſſima majore eccleſia regiæ civitatis, aut unius

1 *l. 11. ff. de appellationibus.* 2 Jul. *num.* 404. 3 Hinc ſumpta eſt Authentica, *Si omnes. C. ſi minor ab hered.* 4 *l. 7. §. 5. l. 29. §. 2. ff. de minorib. l. 57. §. 1. ff. de adquir. vel omitt. hered.* 5 Edictis publicis ſcil. 6 Citandi ſeu citationum modi varii ſunt. 7 Deponi, ſequeſtrari. 8 Publico inventario. 9 Jul. *hic, n.* 405. 10 Hinc ſumpta eſt Authentica, *Malæ fidei. Cod. de præſcript. long. temp.* 11 Uſuras non præſcribi, nonnulli hinc colligunt, quod tamen Molinæus negat, *q. 17. de uſur. num.* 190. 12 Quando mala fides eſt in autore, non procedit uſucapio in ſucceſſore, niſi dominus ſciverit, rem ſuam eſſe venditam, & multis annis tacuerit, niſi primus emptor rem alteri vendiderit, niſi res ſit præſcripta 40. annis, niſi heres vitia defuncti purga- [illegible]

quibusdam ſolvit, *Novell. 1. cap. 3.* Si inventarium heres non fecit. *Novell. 1. cap. 2. §. 2.* quoties teſtator expreſſim vetuit detrahi, *Novell. 1. cap. 2. in fin.* Poteſtne etiam tacite prohiberi Falcidia? Mich. Graſſus §. *Falcidia. quæſt. 10. num. 2. 3. 4.* refert ex communi opinione, tacite prohiberi poſſe, veluti, ſi teſtator legatum ſolvi vel præſtari juſſerit integrum, ſine diminutione, vel ſi executores juſſi fuerint diſtribuere usque ad integram ſummam legatorum. Idem fore, ſi pleno jure reſtitui teſtator juſſerit, quamvis & hunc caſum ab omnibus non approbari ſcribat, alias generaliter haberet locum *lex. 2. Cod. ad l. Falc.* 30 Id eſt, anno 531. [illegible]

memo-

memoratarum venerabilium domorum, non aliter hoc accipiat, niſi aliam rem mox dominii jure præbuerit, ex quo eandem rem accepit, tantum habentem reditum, quantum habeat res quæ ei datur: & non majoribus fiſci præſtationibus prægravatam: ut poſt ejus mortem, aut poſt tempus in quo datio uſus convenit, non tranſcendentem videlicet accipientis vitam, utraque res integra & in dominium & in uſum in eandem venerabilem domum perveniat.

CAP. III.

Ut liceat usque ad XXX. [1] *annos res eccleſiaſticas locare.*

LOcationes vero ab ipſis venerabilibus domibus fieri concedimus in quantoscunque contrahentibus annos placuerit, non tranſcendentibus videlicet XXX. [2] annorum temporibus.

CAP. IV.

Ut liceat res eccleſiæ immobiles pignori obligare.

SI vero contigerit aliquam prædictarum venerabilium domorum nomine fiſcalium [3] tributorum, aut alterius cujuslibet ſupervenientis neceſſitatis venerabili domui, pecuniis egere: liceat ejus ordinatoribus immobilem rem aut ſupponere aut dare in ſpeciale pignus, & creditor poſſideat eandem rem, & [4] ejus fructus colligat, & reputet ſibi tam in his creditis pecuniis quam in uſuris, non autem majoribus quam quartam partem centeſimæ. Si vero perſolverint debitum præpoſiti ejusdem venerabilis domus, aut ex fructibus adimpleatur creditum: redeat iterum res ad venerabilem domum ex qua data eſt.

CAP. V.

De emphyteuſi & hypotheca rerum eccleſiæ.

EMphyteuſeis vero & hypothecas, & ultra quinquennium volumus [5] fieri a ſanctiſſima majore eccleſia regiæ civitatis, conſcientia & conſenſu beatiſſimi hujus civitatis epiſcopi & patriarchæ: jurantibus præſentibus Deo amabilibus œconomis & chartulariis [6] ejusdem ſanctiſſimæ majoris eccleſiæ, quod non ad præſcriptionem juris ejus contractus efficiatur. In aliis vero venerabilibus domibus, ſiquidem ſint chartularii, ipſos æquali modo jurare præſente eo qui præeſt venerabili domui. Si vero non ſint chartularii, ab his qui præſunt venerabilibus domibus, propoſitis ſanctis evangeliis contractum fieri in ſcriptis cum jurejurando addito hujusmodi inſtrumentis, quod non ad læſionem aut præſcriptionem venerabilis domus contractus efficitur. §. 1. Oeconomis [7] vero & Orphanotrophis, & reliquis venerabilium domorum ordinatoribus [8], nec non omnibus chartulariis, & parentibus eorum, & filiis, & aliis qui per genus eis, vel nuptiarum jure conjuncti ſunt, interdicimus [9] emphyteuſim & locationes ſive hypothecas rerum ipſis venerabilibus domibus competentium, aut per ſemetipſos, aut per interpoſitam perſonam accipere: ſcientibus eis, quod ſi tale aliquid fiat, & hoc invalidum erit: & omnem ſubſtantiam tam eorum qui accipiunt, quam œconomorum & chartulariorum & ordinatorum, quibus ſecundum prædictum modum conjuncti ſunt, in venerabilem domum, de qua rem accipiunt, poſt obitum eorum pervenire jubemus.

CAP. VI.

De rebus aliarum eccleſiarum extra civitatem [10] *Conſtantinopolitanam.*

ET hoc quidem ſuper iis qui majoris eccleſiæ ſunt, & prædictarum venerabilium domorum, quæ ſunt in hac regia civitate, vel ejus circuitu adhærentium diſpoſuimus. In aliis vero ſanctiſſimis eccleſiis, & monaſteriis, & xenodochiis, & noſocomiis, ſeu reliquis venerabilibus domibus, quæ in omnibus provinciis noſtræ reipublicæ poſitæ ſunt, verum etiam monaſteriis in hac regia civitate, & ejus circuitu adhærentibus, conſequenter definire prævidimus. §. 1. Licentiam [11] igitur damus prædictis venerabilibus domibus non ſolum ad tempus emphyteuſim facere immobilium rerum ſibi competentium, ſed & perpetue hæc eis emphyteutico jure volentibus dari. Et ſi quidem ſanctiſſimæ eccleſiæ ſint, vel aliæ venerabiles domus, quarum gubernationem loci ſanctiſſimus epiſcopus aut per ſe, aut per venerabilem [12] chorum clericorum faceret, cum voluntate eorum & conſenſu fieri hujusmodi contractum, jurantibus præſentibus [13] œconomis & adminiſtratoribus, & chartulariis ipſius venerabilis domus, quod ex hac emphyteuſi nullum damnum eidem venerabili domui infertur. Si vero ptochia, aut xenones, aut noſocomia, aut reliquæ venerabiles domus ſint propriam adminiſtrationem habentes: ſi quidem venerabilia oratoria eſſe contigerit, cum voluntate majoris [14] partis ibidem ordinantium [15] clericorum, necnon & œconomi. Si vero xenones, aut ptochium, aut noſocomium, aut alia ſit venerabilis domus, apud [16] præpoſitum ipſius fieri contractum, jurantibus ordinatoribus earundem venerabilium domorum in præſentia Deo amabilis epiſcopi, a quo præponuntur aut ordinantur, quod nihil ad læſionem aut præſcriptionem ipſarum venerabilium domorum de hujusmodi contractu efficitur. §. 2. In venerabilibus vero monaſteriis primates [17] eorum cum ampliore & majore [18] parte ibidem deſervientium [19] monachorum contractum efficiant. In prædictis vero omnibus jubemus inſcribi inſtrumentum cum jurejurando, quod non ad læſionem aut præſcriptionem earundem res agitur. Hac vero obſervatione hujusmodi præcedente, relevationem non amplius fieri a ſexta parte reditus quem habet res quæ in emphyteuſim datur. Quæcunque vero de lapſis domibus competentibus venerabilibus domibus quæ in regia ſunt poſitæ civitate, ſuperius diſpoſuimus: hæc in his venerabilibus domibus valere præcipimus. Hoc [20] etiam ſuper ipſis venerabilibus domibus definire prævidimus, ut ſi quædam ex eis ſive pro publicis collationibus, ſive pro alia neceſſaria cauſa ejusdem domus debitis obnoxiæ fiant, & non eſt poſſibile de rebus mobilibus eadem perſolvi debita: primo [21] quidem ordine in ſpeciali pignore dari rem immobilem creditori, ut ejus fructus colligens, reputet ſibi tam in [22] ipſis debitis mutuis pecuniis, quam in uſuris non amplius quarta parte centeſimæ. Si vero noluerit iſto modo debitum tranſigere, jubemus per eos quidem qui a ſanctiſſimo patriarcha ordinantur, ſive metropolitæ, ſive alii epiſcopi ſint, ſive archimandritæ, ſive orphanotrophi, aut noſocomi, aut xenodochi, aut aliarum venerabilium domorum ordinatores, apud ſanctiſſimos patriarchas, a quibus ordinantur, aut præponuntur, monumenta fieri, & cum jurejurando ordinatorum, & conſenſu amplioris [23] partis in eis deſervientium debitum manifeſtari, & quia non eſt poſſibile de rebus mobilibus iſtud perſolvi: per eos vero qui a metropolitis ordinantur, ſive epiſcopi ſint, ſive archimandritæ, ſive orphanotrophi, ſive ptochotrophi, aut aliorum venerabilium locorum ordinatores apud eos ſimiliter metropolitas epiſcopos hujusmodi monumenta conſcribi, ab illis vero epiſcopis qui aut a patriarchis, aut a metropolitis epiſcopis ordinantur, & habent ſub propria jurisdictione aut monaſteria, aut ptochia, aut xenones, aut noſocomia, aut alias venerabiles domos, ſub ſimilem modum fieri geſta: ita tamen, ut ſive apud patriarchas, ſive apud metropolitas, ſive apud epiſcopos alios hujusmodi geſta fiant, nullum [24] pro his diſpendium aut expenſam venerabiles domos ſuſtinere. Propterea enim volumus de cætero apud judices provinciarum, aut defenſores locorum hujusmodi monumenta a memoratis perſonis ſive domibus agi, ut nullum diſpendium ſentiant [25]. Poſtquam vero iſta ſubſecuta fuerint apud memoratos ſanctiſſimos patriarchas, apud metropolitas, aut alios epiſcopos, tunc per prædictos ordinatores debitricis domus venerabilis in ſcriptis in [26] publico civitatis loco proponantur per viginti [27] dies: & iſto modo hortentur eos qui emere voluerint immobilem rem: ut qui plus [28] præbet, aliis præponatur. His vero omnibus præcedentibus, venditionem fieri, pretio modis omnibus pro debito dando: ut non aliter habeat emptor munitionem [29], niſi pretium pro ipſo debito perſolvatur, & hoc evidenter inſcribatur, quod nihil ad læſionem aut præſcriptionem ejusdem venerabilis domus efficitur. Si vero ſecundum prædictum modum emptor hujusmodi rei non inveniatur: jubemus creditorem ex jure prædictarum venerabilium domorum, quod pro [30] ſoluto dicitur, eandem accipere poſſeſſionem, juſta & diſtricta [31] æſtimatione facta: & addita in pretio decima parte univerſæ æſtimationis, in ipſa quantitate accipere rem creditorem pro ſolutione, certo [32] dominio poſſeſſurum: ita tamen, ut ordinatores [33] debitricis venerabilis domus, & amplior [34] pars deſervientium, hujusmodi venditionibus conſentiant. Quod autem præbetur in hoc immobilis res, non per electionem creditoris detur, ſed ſecundum æquitatem: aliud quidem fructiferarum, aliud vero poſſeſſionum ſterilium [35] ejusdem venerabilis domus, & in reditu [36] earum, & in fiſcali ſolutione & reliquæ ordinationis. §. 3. Si vero quis aut epiſcopo, aut œconomo, aut ordinatori cujuslibet venerabilis domus, ſive in regia civitate, ſive in provinciis conſtitutæ pecunias credidit, aut poſthac crediderit: jubemus neque eis hoc reputari [37] pro venerabili domo, niſi primitus oſtenderint, quod in utilitates prædictæ venerabilis domus iſta profecerunt, neque ipſum creditorem, aut heredes ejus contra venerabilem domum habere aliquam pro ipſis actionem, niſi [38] monſtraverint quod in utilitatibus venerabilis domus competentibus pecuniæ profecerunt: ſed contra mutuas accipientem pecunias, aut heredes ejus, proprias moveant actiones.

CAP. VII.

De permutatione rerum eccleſiaſticarum.

HOc [39] vero jubemus, ut excepta ſanctiſſima majore eccleſia regiæ civitatis, & venerabilibus orphanotrophiis, xenonibus, & ptochiis, quæ ſunt in regia civitate ſub ejus conſtitutis ordinatione, licentiam eſſe omnibus ſanctiſſimis eccleſiis, & venerabilibus domibus, necnon & monaſteriis, tam in hac regia civitate, quam in diverſis provinciis conſtitutis permutationes [40] ad invicem facere, quando utrique venerabili domui ſervatur indemnitas, conſentientibus in ſcriptis aut per depoſitiones hujusmodi contractui non ſolùm ordinatoribus utriusque venerabilis domus, ſed etiam ampliore parte in eis deſervientium. Ea vero quæ ab imperiali domo in quamlibet venerabilem domum pervenerunt, aut poſtea pervenerint, nullo modo vendi, aut pignori

1 3. *Ecl.* 1. *ex lib.* 5. *tit.* 2. *c.* 6. 2 Locationes rerum majoris eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, non excedunt annos triginta, licet privatarum & publicarum fiat in centenos, ut Hyginus ſcribit *lib. de limitib.* alias in plures annos *l. 24. in fin. l. 32. l. 60. ff. locati.* plures inquam, quam quinque, Siculus Flaccus. Alii per ſingula luſtra locare ſoliti: alii in plures annos. 3 Major eccleſia Conſtantinopolitana hoc habet præcipuum, ne poſſeſſionem inutilem & publicis oneribus prægravatam alienare poſſit, pignori tamen dare poſſit creditore fructus in ſortem imputante. 4 Hæc pignorum lex vocatur ἀντίχρησις. 5 *Novell. 67. c. 4.* 6 Chartularii eccleſiæ. 7 Hinc ſumpta eſt Auth. *quibuscunque. C. de ſacroſ. eccleſ.* 8 Oeconomi, adminiſtratores Eccleſiæ eorumque cognati vel adfines, non poſſunt conducere vel in emphyteuſim vel ἀντίχρησιν res eccleſiaſticas capere. adde dicta ad *l. 5. C. de contr. empt. & c. 37. canon. apoſt.* 9 Præſumitur enim hujusmodi alienatio nocere eccleſiæ, de qua præſumpt. vide Alciat. 1. *præſumpt.* 29. & Wurmſer. 1. *pract.* 39. *cap.* 6. 10 Vide Jul. *hic num.* 411. 11 Hinc ſumpta eſt Auth. *Perpetua. C. de ſacroſ. eccleſ.* 12 Ἢ διὰ τοῦ εὐαγοῦς αὐτοῦ κλήρου. *Scrimg.* per clericum Jul. *hic.* adde *Novell. 67. cap.* 4. 13 Ὀμνύντων παρόντος αὐτοῦ τῶν οἰκονόμων. Græci *hic.* hoc eſt jurantibus eo (id eſt, epiſcopo) præſente, œconomis &c. 14 Majori parti conſentientium multum defertur. 15 Ἐκεῖσε λειτουργούντων. 16 Τὸν προεστῶτα. *Scrimg.* hoc eſt præpoſitum ipſius contractum facere. Verum hæc interpretatio in idem recidit. 17 Ἡγουμένους. *Scr.* certe male, namque apud Julianum hic legumenos. 18 Major pars quod facit, cæteri omnes facere videntur. 19 Λειτουργούντων. *Scrimg.* qui ibi miniſterium faciunt debitum. Jul. *hic.* 20 Hinc ſumpta eſt Authentica, *Hoc jus. C. de ſacr. eccl.* 3. *Eclog.* 1. *ex lib.* 5. *tit.* 2. *cap.* 10. 21 Quo ordine, quibus ex cauſis immobilia eccleſiaſtica vendi poſſunt. *Nov. 46. c. 1. Nov. 54. c. 2. Nov. 67. cap.* 4. 22 Hoc eſt, in ſortem ſeu capitale, & ut autor Eclogæ illo loco ſcribit, εἰς τὸ κεφάλαιον. 23 Majoris partis conſenſus univerſitatem integram repræſentat, ideoque eum conſenſum ſequi ſolent judices. *ꝫ. hic.* adde *l. 7. in fin. ff. de pact. l. 3. ff. quod cujusque. l. 14. ff. depoſiti: l. 3. §. 7. ff. de adm. tut. l. 15. ff. de reb. aut. jud. l. 2. ff. de curat. bon. dand. l. 3. ff. de decret. ab ordin. l. 45. C. de decurion. §. 1. Inſt. de ſatisdat. tut.* 24 Ita ut gratuito & nulla mercede accepta acta eccleſiaſtica fiant. 25 Emptores præſertim. 26 *Affiches & prononceaux ſe doivent mettre en lieux les plus apparens de la ville,* adde *l. penult. C. de bon. proſcript.* vide *l. pen. §. 1. C. de defenſor. civit. l. 2. Cod. de annali.* 27 De 20. diebus vide Cujac. *c. 9. de præſcr.* 28 *Au plus offrant & dernier encheriſſeur*, hinc poſſis colligere, Formam auctionum eam fuiſſe apud veteres, ut a minima quantitate ad majorem, plures licitantes pervenirent, *l. 35. ff. de minor.* Audio quibusdam in locis, rem quam plurimo ſubhaſtari: eumque, qui primus ex ea quantitate aliquid deducens emptioni ſeu emptorem ſe obtulerit, licitatione vincere & rem obtinere. 29 Τὸ ἀσφαλές. *Scrimg.* ut non aliter habeant cautionem, Jul. *hic.* 30 Jus pro ſoluto. Ita Græcis hic & apud Julianum *cap.* 411. appellatur. Autor Eclogæ 3. *tit.* 1. *ex lib.* 5. *tit.* 2. *c.* 10. λαμβάνειν κατὰ δεσποτείαν dixit, hoc eſt, accipere jure dominii. Res eccleſiaſticæ in ſolutum dari poſſunt, prius tamen exacte æſtimandæ, & ultra æſtimationem adjicere debet creditor decimam pretii: ut ita raro vel nunquam eccleſia lædatur. Bald. *tamen ad Authentic. Hoc jus porrectum, Cod. de ſacroſ. eccleſ.* negat hoc ſervandum eſſe jure etiam poli & conſcientiæ: adde *Novell.* 46. Verum Accurſius in d. gloſſa Authenticæ, *Hoc jus porrectum.* τὸ *addita* accipit, pro remiſſa, ut ſcilicet decima pars pretii remittatur emptori: ut cum in uno gravetur, quod ſcilicet invitus rem eccleſiaſticam in ſolutum accipiat, in alio relevetur. 31 Subtili. *Julian.* ἀκριβοῦς. *Scrimg.* 32 Firmo. *Julian.* βεβαίᾳ δεσποτείᾳ. *Scrimg.* 33 Διοικητάς: *Scrimg.* adminiſtratores. Julian. *hic.* 34 De quo dixi *ſupr.* 35 Quænam res eccleſiaſticæ in ſolutum dari debent creditori? mediæ inter fertiles & ſteriles, vide Julian. *hic.* 36 Æſtimatio rei ex ejus reditu, & publicarum tributionum functione & reliquo ſtatu facienda eſt. Julian. *hic.* 37 Non omne quod mutuo accipit adminiſtrator eccleſiæ, imputatur rationibus eccleſiaſticis, ſed id tantum quod mutuum in utilitatem eccleſiæ verſum eſt. *Novell. 123. c. 6. in fin.* 38 Creditor eccleſiaſticus probare tenetur pecunias mutuo datas in uſum & utilitatem eccleſiæ converſas fuiſſe. 39 Hinc etiam ſumpta eſt Authentica, *Hoc jus. Cod. de ſacroſ. eccleſ.* 40 Eccleſiæ permutationes ad invicem facere poſſunt. *Novell. 54. c. 2.*

NOVELL.

ſuppo-